

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια
(3. Saṃyutta Nikāya - Aṭṭhakathā)

1. Σχόλια για το βιβλίο με τους στίχους (1. Sagāthāvagga-
aṭṭhakathā)

10. Συνδεδεμένες ομιλίες με δαίμονες (10. Yakkhasaṃyuttaṃ)

PaliVerse

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια

1. Σχόλια για το βιβλίο με τους στίχους

10. Yakkhasamyuttaṃ

1. Indakasuttavaṇṇanā

235. Yakkhasamyuttassa paṭhame indakassāti indakūṭānivāsino yakkhassa. Yakkhato hi kūṭena, kūṭato ca yakkhena nāmaṃ laddhaṃ. Rūpaṃ na jīvanti vadantīti yadi buddhā rūpaṃ jīvanti na vadanti, yadi rūpaṃ satto puggaloti evaṃ na vadantīti attho. Kathaṃ nvayanti kathaṃ nu ayaṃ? Kutassa aṭṭhiyakapiṇḍametīti assa sattassa aṭṭhiyakapiṇḍaṇca kuto āgacchati? Ettha ca aṭṭhiggahaṇena tīṇi aṭṭhisatāni, yakapiṇḍaggahaṇena nava maṃsapesisatāni gahitāni. Yadi rūpaṃ na jīvo, athassa imāni ca aṭṭhīni imā ca maṃsapesiyo kuto āgacchantīti pucchati. Kathaṃ nvayaṃ sajjati gabbharasminti kena nu kāraṇena ayaṃ satto mātukucchismiṃ sajjati laggati, tiṭṭhatīti? Puggalavādī kiresa yakkho, “ekappahāreneva satto mātukucchismiṃ nibbattatī”ti gahetvā gabbhaseyyakasattassa mātā macchamaṃsādīni khādati, sabbāni ekarattivāsenā pacitvā pheṇaṃ viya vilīyanti. Yadi rūpaṃ satto na bhaveyya, evameva vilīyeyyāti laddhiyā evamāha. Athassa bhagavā - “na mātukucchismiṃ ekappahāreneva nibbattati, anupubbena pana vaḍḍhatī”ti dassento paṭhamam kalamaṃ hotītiādīmāha. Tattha paṭhamanti paṭhamena paṭisandhiviññāṇena saddhiṃ tissoṭi vā phussoti vā nāmaṃ natthi, atha kho tīhi jātiunṇaṃsūhi katasuttagge saṇṭhitatelabinduppamāṇaṃ kalamaṃ hoti, yaṃ sandhāya vuttaṃ -

“Tilatelassa yathā bindu, sappimaṇḍo anāvilo;
Evaṃ vaṇṇappaṭibhāgaṃ, kalamaṃ sampavuccatī”ti.

Kalalā hoti abbudanti tasmā kalalā sattāhaccayena maṃsadhovanaudakavaṇṇaṃ abbudaṃ nāma hoti, kalalanti nāmaṃ antaradhāyati. Vuttampi cetaṃ -

“Sattāhaṃ kalamaṃ hoti, paripakkaṃ samūhataṃ;
Vivaṭṭamānaṃ tabbhāvaṃ, abbudaṃ nāma jāyatī”ti.

Abbudā jāyate pesīti tasmāpi abbudā sattāhaccayena vilīnatipusadisā pesi nāma sañjāyati. Sā maricaphāṇitena dīpetabbā. Gāmadārikā hi supakkāni maricāni gahetvā sātākante bhaṇḍikaṃ katvā pīletvā maṇḍaṃ ādāya kapāle pakkhipitvā ātape ṭhapenti, taṃ sukkhamānaṃ sabbabhāgehi muccati. Evarūpā pesi hoti, abbudanti nāmaṃ antaradhāyati. Vuttampi cetaṃ -

“Sattāhaṃ abbudaṃ hoti, paripakkaṃ samūhataṃ;
Vivaṭṭamānaṃ tabbhāvaṃ, pesi nāma pajāyatī”ti.

Pesi nibbattatī ghanoti tato pesito sattāhaccayena kukkuṭaṇḍasaṇṭhāno ghano nāma maṃsapiṇḍo nibbattati, pesīti nāmaṃ antaradhāyati. Vuttampi cetaṃ -

“Sattāhaṃ pesi bhavati, paripakkaṃ samūhataṃ;
Vivaṭṭamānaṃ tabbhāvaṃ, ghanoti nāma jāyati.

“Yathā kukkuṭiyā aṇḍaṃ, samantā parimaṇḍalaṃ;
Evaṃ ghanassa saṇṭhānaṃ, nibbattaṃ kammaṃ paccayā”ti.

Ghanā pasākhā jāyantīti pañcame sattāhe dvinnaṃ hatthapādānaṃ sīsassa catthāya pañca pīlakā jāyanti, yaṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ “pañcame, bhikkhave, sattāhe pañca pīlakā saṇṭhahanti kammato”ti.

Ito paraṃ chaṭṭhasattamādīni sattāhāni atikkamma desanaṃ saṅkhipitvā dvācattālīse sattāhe pariṇatakālaṃ gahetvā dassento kesātiādīmāha. Tattha kesā lomā nakhāpi cāti dvācattālīse sattāhe etāni jāyanti.

Tena so tattha yāpetīti tassa hi nābhito utṭhito nālo mātu udarapaṭalena ekābaddho hoti, so uppaladaṇḍako viya chiddo, tena āhāraso saṃsaritvā āhārasamuṭṭhānarūpaṃ samuṭṭhāpeti. Evaṃ so dasa māse yāpeti. Mātukucchigato naroti mātuyā tirokucchigato, kucchiyā abbhantaragatoti attho. Iti bhagavā “evaṃ kho, yakkha, ayaṃ satto anupubbena mātukucchiyaṃ vaḍḍhati, na ekappahāreneva nibbattati”ti dasseti. Paṭhamam.

2. Sakkanāmasuttavaṇṇanā

236. Dutīye sakkanāmakoti evaṃ nāmako eko yakkho, so kira mārapakkhikayakkho. Vip̐pamuttassāti tīhi bhavēhi vip̐pamuttassa. Yadaññanti yaṃ aññaṃ. Vaṇṇenāti kāraṇena. Saṃvāsoti ekato vāso, sakkhidhammo mittadhammoti attho. Sappaññoti supañño sambuddho. Dutīyaṃ.

3. Sūcilomasuttavaṇṇanā

237. Tatiye gayāyanti gayāgāme, gayāya avidūre nivīṭṭhagāmaṃ upanissāyāti attho. Taṅkitamañceti dīghamañce pādamañjhe vijjhivā aṭaniyo pavesetvā katamañce. Tassa “idaṃ upari, idaṃ heṭṭhā”ti natthi, parivattetvā atthatopi tādisova hoti, taṃ devaṭṭhāne ṭhapenti. Catunnaṃ pāsāṇānaṃ upari pāsāṇaṃ attharivā katagehampi “ṭaṅkitamañco”ti vuccati. Sūcilomassāti kathinasūcisadisalomassa. So kira kassapassa bhagavato sāsane pabbajitvā dūraṭṭhānato āgato sedamalaggahitena gattena supaññattaṃ saṅghikamañcaṃ anādarena apaccattharivā nipajji, tassa parisuddhasīlassa taṃ kammaṃ suddhavatthe kāḷakaṃ viya ahoṣi. So tasmīṃ attabhāve viṣesaṃ nibbattetuṃ asakkonto kālaṃkatvā gayāgāmadvāre saṅkāraṭṭhāne yakkho hutvā nibbatti. Nibbattamattasseva cassa sakalasarīraṃ kathinasūcīhi gavicchivijjhitaṃ viya jātaṃ.

Athekadivasam bhagavā paccūsasamaye lokaṃ olokeno taṃ yakkhaṃ paṭhamāvajjanasseva āpāthaṃ āgataṃ disvā - “ayaṃ ekaṃ buddhantaram mahādukkhaṃ anubhavi. Kiṃ nu khvāssa maṃ āgamma sotthikāraṇaṃ bhaveyyā”ti? Āvajjento paṭhamamaggassa upanissayaṃ addasa. Athassa saṅghaṃ kātukāmo surattadupaṭṭaṃ nivāsetvā sugatamahācīvaraṃ pārūpitvā devavimānakappaṃ gandhakuṭiṃ pahāya hatthigavāssamanussakukkurādikuṇapaduggandhaṃ saṅkāraṭṭhānaṃ gantvā tattha mahāgandhakuṭiyaṃ viya nisīdi. Taṃ sandhāya vuttaṃ “sūcilomassa yakkhassa bhavane”ti.

Kharoti suṃsumārapitṭhi viya chadaniṭṭhakāhi visamacchadanapitṭhi viya ca kharasārīro. So kira kassapasammāsambuddhakāle sīlasampanno upāsako ekadivase vihāre cittaṭṭharaṇādīhi atthatāya bhūmiyā saṅghike attharaṇe attano uttarāsaṅgaṃ apaccattharivā nipajji. Saṅghikaṃ telaṃ abhājetvā attano uttarāsaṅgaṃ

apaccattharivā nipajji. Saṅghikaṃ telaṃ abhājetvā attano hatthehi sarīraṃ makkhesītipi vadanti. So tena kammena sagge nibbattituṃ asakkonto tasseva gāmassa dvāre saṅkāraṭṭhāne yakkho hutvā nibbatti. Nibbattamattassa cassa sakalasarīraṃ vuttappakāraṃ ahosi. Te ubhopi sahāyā jātā. Iti kharassa kharabhāvo veditabbo.

Avidūre atikkamantīti gocaraṃ pariyesantā samāgamaṭṭhānaṃ vā gacchantā āsanne ṭhāne gacchanti. Tesu sūcilomo satthāraṃ na passati, kharalomo paṭhamataraṃ disvā sūcilomaṃ yakkhaṃ etadavoca - “eso samaṇo”ti, samma, esa tava bhavanaṃ pavisitvā nisinno eko samaṇoti. Neso samaṇo, samaṇako esoti so kira yo maṃ passitvā bhīto palāyati, taṃ samaṇakoti vadati. Yo na bhāyati, taṃ samaṇoti. Tasmā “ayaṃ maṃ disvā bhīto palāyissatī”ti maññaṃāno evamāha.

Kāyaṃ upanāmesīti bheravarūpaṃ nimminivā mahāmukhaṃ vivarivā sakalasarīre lomāni uṭṭhāpetvā kāyaṃ upanāmesi. Apanāmesīti ratanasatikaṃ suvaṇṇagghaṇikaṃ viya thokaṃ apanāmesi. Pāpakoti lāmaṃ amanuñño. So gūthaṃ viya aggī viya kaṇhasappo viya ca parivajjetabbo, na iminā suvaṇṇavaṇṇena sarīrena sampaṭicchitabbo. Evaṃ vutte pana sūcilomo “pāpako kira me samphasso”ti kuddho pañhaṃ taṃ, samaṇātiādimāha. Cittaṃ vā te khipissāmīti yesañhi amanussā cittaṃ khipitukāmā honti, tesam setamukhaṃ nīlodaraṃ surattahatthapādaṃ mahāsīsaṃ pajjalitanettaṃ bheravaṃ vā attabhāvaṃ nimminivā dassenti, bheravaṃ vā saddaṃ sāventi, kathentānaṃyeva vā mukhe hatthaṃ pakkhipitvā hadayaṃ maddanti, tena te sattā ummattakā honti khittacittā. Taṃ sandhāyevamāha. Pāragaṅgāyāti dvīsu pādesu gahetvā taṃ āviñchetvā yathā na punāgacchasi, evaṃ pāraṃ vā gaṅgāya khipissāmīti vadati. Sadevaketiādi vuttatthameva. Puccha yadākaṅkhasīti yaṃkiñci ākaṅkhasi, taṃ sabbaṃ puccha, asesam te byākarissāmīti sabbaññupavāraṇaṃ pavāreti.

Kutonidānāti kiṃnidānā, kiṃpaccayāti attho? Kumārakā dhaṅkamivossajantīti yathā kumārakā kākaṃ gahetvā ossajanti khipanti, evaṃ pāpavitakkā kuto samuṭṭhāya cittaṃ ossajantīti pucchati?

Itonidānāti ayaṃ attabhāvo nidānaṃ etesanti ito nidānā. Ito jātī ito attabhāvato jātā. Ito samuṭṭhāya manovitakkāti yathā dīghasuttakena pāde baddhaṃ kākaṃ kumārakā tassa suttapariyantaṃ aṅguliyaṃ veṭhetvā ossajanti, so dūraṃ gantvāpi puna tesam pādamūleyeva patati, evameva ito attabhāvato samuṭṭhāya pāpavitakkā cittaṃ ossajanti.

Snehajāti taṇhāsinehato jātā. Attasambhūtāti attani sambhūtā. Nigrodhasseva khandhajāti nigrodhakhandhe jātā pārohā viya. Puthūti bahū anekappakārā pāpavitakkā taṃsampayuttakilesā ca. Visattāti laggā laggitā. Kāmesūti vatthukāmesu. Māluvāva vitatā vaneti yathā vane māluvā latā yaṃ rukkaṃ nissāya jāyati, taṃ mūlato yāva aggā, aggato yāva mūlā punappunaṃ saṃsibbitvā ajjhottharivā otatavitatā tiṭṭhati. Evaṃ vatthukāmesu puthū kilesakāmā visattā, puthū vā sattā tehi kilesakāmehi vatthukāmesu visattā. Ye naṃ pajānantīti ye “attasambhūtā”ti ettha vuttaṃ attabhāvaṃ jānanti.

Yatonidānanti yaṃ nidānamassa attabhāvassa tañca jānanti. Te naṃ vinodentīti te evaṃ attabhāvasaṅkhātassa dukkhasaccassa nidānabhūtaṃ samudayasaccaṃ maggasaccena vinodenti. Te duttaranti te samudayasaccaṃ nīharantā idaṃ duttaraṃ kilesoghaṃ taranti. Atiṇṇapubbanti anamatagge saṃsāre supinantepi na

tiṇṇapubbaṃ. Apunabbhavāyāti apunabbhavasāṅkhātassa nirodhasaccassatthāya. Iti imāya gāthāya cattāri saccāni pakāsento arahattanikūṭeṇa desanaṃ niṭṭhapesi. Desanāvasāne sūcilomo tasmimyeva padese t̥hito desanānusārena ñāṇaṃ pesetvā sotāpattiṃ patit̥thito. Sotāpannā ca nāma na kiliṭṭhattabhāve tiṭṭhantīti saha phalapaṭilābhenassa sarīre setakaṇḍupīlakasūciyo sabbā patitā. So dibbavatthanivattho dibbavaradukūluttarāsaṅgo dibbaveṭṭhanaveṭṭhito dibbābharaṇagandhamālādharo suvaṇṇavaṇṇo hutvā bhummadevatāparihāraṃ paṭilabhīti. Tatiyaṃ.

4. Maṇibhaddasuttavaṇṇanā

238. Catutthe sukhamedhatīti, sukhaṃ paṭilabhati. Suve seyyoti suve suve seyyo, niccameva seyyoti attho. Verā na parimuccatīti ahaṃ satimāti ettakena verato na muccati. Yassāti yassa arahato. Ahimsāyāti karuṇāya ceva karuṇāpubbabhāge ca. Mettaṃsoti so mettañceva mettāpubbabhāgañca bhāveti. Atha vā aṃsoti koṭṭhāso vuccati. Mettā aṃso etassāti mettaṃso. Idaṃ vuttaṃ hoti - yassa arahato sabbakālaṃ ahimsāya rato mano, yassa ca sabbabhūtesu mettākoṭṭhāso atthi, tassa kenaci puggalena saddhiṃ veraṃ nāma natthi yakkhāti. Catutthaṃ.

5. Sānusuttavaṇṇanā

239. Pañcame yakkhena gahito hotīti so kira tassā upāsikāya ekaputtako. Atha naṃ sā daharakāleyeva pabbājesi. So pabbajitakālato paṭṭhāya sīlavā ahosi vattasampanno, ācariyupajjhāyaāgantukādīnaṃ vattaṃ katameva hoti, māsassa aṭṭhamīdivase pāto vuṭṭhāya udakamālake udakaṃ upaṭṭhāpetvā dhammassavanaggaṃ sammajjitvā dīpaṃ jāletvā madhurassarena dhammassavanaṃ ghoṣeti. Bhikkhū tassa thāmaṃ ñatvā “sarabhāṇaṃ bhaṇa, sāmaṇerā”ti ajjhesanti. So “mayhaṃ hadayavāto rujati, kāso vā bādhati”ti kiñci paccāhāraṃ akatvā dhammāsaṇaṃ abhiruhitvā ākāsaṅgaṃ otārento viya sarabhāṇaṃ vatvā otaranto - “mayhaṃ mātāpitūnaṃpi imasmim̐ sarabhāññe pattī”ti vadati. Tassa manussā mātāpitāro pattiyaṃ dinnabhāvaṃ na jānanti. Anantarattabhāve panassa mātā yakkhinī jātā. Sā devatāhi saddhiṃ āgatā, dhammaṃ sutvā - “sāmaṇerena dinnapattiṃ anumodāmi, tātā”ti vadati. Sīlasampannā ca nāma bhikkhū sadevakassa lokassa piyā hontīti tasmim̐ sāmaṇere devatā salajjā sagāravā mahābrahmaṃ viya aggikkhandhaṃ viya ca naṃ maññanti. Sāmaṇere gāravena taṃ yakkhiniṃ garuṃ katvā passanti. Dhammassavanayakkhasamāgamādīsu “sānumātā sānumātā”ti yakkhiniyā aggāsaṇaṃ aggodakaṃ aggapiṇḍaṃ denti. Mahesakkhāpi yakkhā taṃ disvā maggā okkamanti, āsanā vuṭṭhahanti.

Atha kho sāmaṇero vuḍḍhimanvāya paripakkindriyo anabhiratipīlito anabhiratiṃ vinodetuṃ asakkonto parūḷhakesanakho kiliṭṭhanivāsanapārurupano kassaci anārocetvā pattacīvaramādāya ekakova mātu gharaṃ gato. Upāsikā puttaṃ disvā, vanditvā āha - “tāta, tvaṃ pubbe ācariyupajjhāyehi vā daharasāmaṇerehi vā saddhiṃ idhāgacchasi. Kasmā ekakova ajja āgato”ti? So ukkaṇṭhitabhāvaṃ ārocesi. Saddhā upāsikā nānappakārena gharāvāse ādīnaṃ dassetvā puttaṃ ovadamānāpi taṃ saññāpetuṃ asakkontī, “appeva nāma attano dhammatāyapi sallakkhessatī”ti anuyojetvā - “tiṭṭha, tāta, yāva te yāgubhattaṃ sampādemī, yāguṃ pivitvā katabhattakiccassa te manāpāni vatthāni nīharitvā dassāmī”ti vatvā āsaṇaṃ paññāpetvā adāsī. Nisīdi sāmaṇero. Upāsikā muhutteneva yāgukhajjakaṃ sampādetvā adāsī. Tato “bhattaṃ sampādessāmī”ti avidūre nisinnā taṇḍule dhovati.

Tasmiṃ samaye sā yakkhinī “kahaṃ nu kho sāmaṇero? Kiñci bhikkhāhāraṃ labhati, udāhu no”ti? Āvajjamānā tassa vibbhamitukāmatāya nisinnabhāvaṃ ñatvā, “mā heva kho me devatānaṃ antare lajjaṃ uppādeyya, gacchāmiṃsa vibbhamane antarāyaṃ karomī”ti āgantvā sarīre adhimuccitvā gīvaṃ parivattetvā bhūmiyaṃ pātesi. So akkhīhi viparivattehi kheḷena paggharantena bhūmiyaṃ vipphandati. Tena vuttaṃ “yakkhena gahito hotī”ti.

Abhāsīti upāsikā puttassa taṃ vippekāraṃ disvā vegena gantvā puttāṃ āliṅgetvā ūrusu nipajjāpesi. Sakalagāmaṃvāsino āgantvā balikammādīni karonti. Upāsikā paridevamānā imā gāthāyo abhāsī.

Pāṭihāriyapakkhañcāti manussā “aṭṭhamīuposathassa paccuggamanañca anuggamanañca karissāmā”ti sattamiyāpi navamiyāpi uposathaṅgāni samādiyanti, cātuddasīpannarasīnaṃ paccuggamanānuggamanaṃ karontā terasiyāpi pāṭipadepi samādiyanti, “vassāvāsassa anuggamanaṃ karissāmā”ti dvinnāṃ pavāraṇānaṃ antare aḍḍhamāsaṃ nibaddhuposathikā bhavanti. Idaṃ sandhāya vuttaṃ “pāṭihāriyapakkhañcā”ti. Aṭṭhaṅgasusamāgatanti aṭṭhaṅgehi suṭṭhu samāgataṃ, sampayuttanti attho. Brahmācariyanti seṭṭhacariyaṃ. Na te hi yakkhā kīḷantīti na te gahetvā yakkhā kilamenti.

Puna cātuddasinti imāya gāthāya sāmaṇerassa kāye adhimuttā yakkhinī āha. Āvi vā yadi vā rahoti kassaci sammukhe vā parammukhe vā. Pamutyatthīti pamutti atthi. Uppaccāpīti uppatitvāpi. Sacepi sakuṇo viya uppatitvā palāyasi, tathāpi te mokkho natthīti vadati. Evañca pana vatvā sāmaṇeraṃ muñci. Sāmaṇero akkhīni ummīlesi, mātā kese pakiriya assasantī passasantī rodāti. So “amanussena gahitomhī”ti na jānāti. Olokento pana “ahaṃ pubbe pīṭhe nisinno. Mātā me avidūre nisīditvā taṇḍule dhovati. Idāni panamhi bhūmiyaṃ nisinno, mātāpi me assasantī passasantī rodāti, sakalagāmaṃvāsiniṃ sannipatitā. Kiṃ nu kho eta”nti? Nipannakova mataṃ vā ammati gāthamāha.

Kāme cajitvānāti duvidhepi kāme pahāya. Punarāgacchateti vibbhamanavasena āgacchatī. Puna jīvaṃ mato hi soti uppabbajitvā puna jīvantopi so matakova, tasmā tampi rodantīti vadati.

Idānissa gharāvāse ādīnavaṃ dassentī kukkuḷātiādimāha. Tattha kukkuḷāti gharāvāso kira uṇhaṭṭhena kukkuḷā nāma hoti. Kassa ujjhāpayāmaseti - “abhidhāvatha, bhaddaṃ te hotū”ti evaṃ vatvā - “yaṃ tvāṃ vibbhamitukāmo yakkhena pāpito, imaṃ vippekāraṃ kassa mayaṃ ujjhāpayāma nijjhāpayāma ārocayāma”ti vadati. Puna ḍayhitumicchāsītīādittagharato nīhaṭṭhaṇḍaṃ viya gharā nīharitvā buddhasāsane pabbajito puna mahāḍḍhasadise gharāvāse ḍayhituṃ icchasīti attho. So mātari kathentiyā kathentiyā sallakkhetvā hirottappaṃ paṭilabhitvā, “natthi mayhaṃ gihibhāvena attho”ti āha. Athassa mātā “sādhū, tātā”ti tuṭṭhā paṇītabhojanaṃ bhojetvā, “kati vassosi, tātā”ti pucchi. Paripuṇṇavassomhi upāsiketi. “Tena hi, tātā, upasampadaṃ karohī”ti cīvarasāṭake adāsī. So ticīvaraṃ kārāpetvā upasampanno buddhavadānaṃ uggaṇhanto tepiṭako hutvā sīlādīnaṃ āgataṭṭhāne taṃ taṃ pūrento nacirasseva arahattaṃ patvā mahādharmakathiko hutvā vīsavassasataṃ ṭhatvā sakalajambudīpaṃ khobhetvā parinibbāyi. Pañcamaṃ.

6. Piyaṅkarasuttavaṇṇanā

240. Chaṭṭhe jetavaneti jetavanassa paccante kosambakakuṭi nāma atthi, tattha viharati. Dhammapadānīti idha pāṭiyekkaṃ saṅghaṃ āruḷhā chabbāsativaggā tanti adhippetā. Tatra therō tasmim̐ samaye antovihāre nisinno madhurassarena sarabhaññaṃ katvā appamādavaggaṃ bhāsati. Evaṃ tosesīti sā kira puttaṃ piyaṅkaraṃ aṅkenādāya jetavanassa pacchimabhāgato paṭṭhāya gocaraṃ pariyesantī anupubbena nagarābhimukhī hutvā uccārapassāvakhelaṣiṅghāṇikadubbhojanāni pariyesamānā therassa vasanaṭṭhānaṃ patvā madhurassaraṃ assosi. Tassā so saddo chaviādīni chetvā aṭṭhimiññaṃ āhacca hadayaṅgamanīyo hutvā aṭṭhāsi. Athassā gocarapariyesane cittampi na uppajji, ohitasotā dhammameva suṇantī ṭhitā. Yakkhadāraḥassa pana daharatāya dhammassavane cittaṃ natthi. So jighacchāya pīlitattā, “kasmā amma gatagataṭṭhāne khāṇuko viya tiṭṭhasi? Na mayhaṃ khādanīyaṃ vā bhojanīyaṃ vā pariyesasī”ti punappunaṃ mātaraṃ codeti. Sā “dhammassavanassa me antarāyaṃ karotī”ti puttaṃ “mā saddaṃ kari, piyaṅkarā”ti evaṃ tosesi. Tattha mā saddaṃ karīti saddaṃ mā kari.

Pāṇesu cāti gāthāya sā attano dhammatāya samādiṇṇaṃ pañcasīlaṃ dasseti. Tattha saṃyamāmaseti saṃyamāma saṃyatā homa. Iminā pāṇātipātā virati gahitā, dutiyapadena musāvādā virati, tatiyapadena sesā tisso viratiyo. Api muccema pisācayoniyaṃ api nāma yakkhaloke uppannāni pañca verāni pahāya, yoniso paṭipajjitvā imāya chātakadubbhikkhāya pisācayakkhayoniyaṃ muccema, tātāti vadati. Chaṭṭhaṃ.

7. Punabbasusuttavaṇṇanā

241. Sattame tena kho pana samayenāti katarasamayena? Sūriyassa atthaṅgamanasamayena. Tadā kira bhagavā pacchābhatte mahājanassa dhammaṃ desetvā mahājanaṃ uyyojetvā nhānakoṭṭhake nhatvā gandhakuṭipariveṇe paññattavarabuddhāsane puratthimalokadhātuṃ olokayamāno nisīdi. Athekacārikadvicārikādayo paṃsukūlikapiṇḍapātikabhikkhū attano attano vasanaṭṭhānehi nikkhamitvā āgamma dasabalaṃ vanditvā rattasāṇiyā parikkhipamānā viya nisīdiṃsu. Atha nesaṃ ajjhāsayaṃ viditvā satthā nibbānapaṭisaṃyuttaṃ dhammakathaṃ kathesi.

Evaṃ tosesīti sā kira dhītaraṃ aṅkenādāya puttaṃ aṅguliyaṃ gahetvā jetavanapiṭṭhiyaṃ pākāraparikkhepasamīpe uccārapassāvakhelaṣiṅghāṇikaṃ pariyesamānā anupubbena jetavanadvārakoṭṭhakaṃ sampattā. Bhagavato ca, “ānanda, pattaṃ āhara, cīvaraṃ āhara, vighāsādānaṃ dānaṃ dehī”ti kathentassa saddo samantā dvādasahatthamattameva gaṇhāti. Dhammaṃ desentassa sacepi cakkavāḷapariyantaṃ katvā parisā nisīdati, yathā parisāṃ gacchati, bahiparisāya ekaṅgulimattampi na niggacchati, “mā akāraṇā madhurasaddo nassī”ti. Tatrāyaṃ yakkhinī bahiparisāya ṭhitā saddaṃ na suṇāti, dvārakoṭṭhake ṭhitāya panassā mahatiyā buddhavīthiyaṃ abhimukhe ṭhitā gandhakuṭi paññāyi. Sā nivāte dīpasikhā viya buddhagāravena hatthakukkuccādirahitaṃ niccalaṃ parisāṃ disvā - “nūna mettha kiñci bhājanīyabhaṇḍaṃ bhavissati, yato ahaṃ sappitelamadhuphāṇitādīsu kiñcideva pattato vā hatthato vā paggharantaṃ bhūmiyaṃ vā pana patitaṃ labhissāmī”ti antovihāraṃ pāvisi. Dvārakoṭṭhake avaruddhakānaṃ nivāraṇatthāya ṭhitā ārakkhadevatā yakkhiniyā upanissayaṃ disvā na nivāresi. Tassā saha parisāya ekibhāvagamaṇena madhurassaro chaviādīni chinditvā aṭṭhimiññaṃ āhacca aṭṭhāsi. Taṃ dhammassavanatthāya niccalaṃ ṭhitaṃ purimanayeneva puttakā codayiṃsu. Sā

“dhammassavanassa me antarāyaṃ karontī”ti puttake tuṇhī uttarike hohīti evaṃ tosesi.

Tattha yāvāti yāva dhammaṃ suṇāmi, tāva tuṇhī hohīti attho.

Sabbaganthappamocananti nibbānaṃ āgamma sabbe ganthā pamuccanti, tasmā taṃ sabbaganthappamocananti vuccati. Ativelāti velātikkantā pamāṇātikkantā. Piyāyanāti magganā patthanā. Tato piyataranti yā ayaṃ assa dhammassa magganā patthanā, idaṃ mayhaṃ tato piyataranti attho. Piyatarāti vā pāṭho. Pāṇinanti yathā pāṇīnaṃ dukkhā moceti. Ke mocetīti? Pāṇineti āharitvā vattabbaṃ. Yaṃ dhammaṃ abhisambuddhanti, yaṃ dhammaṃ bhagavā abhisambuddho. Tuṇhībhūtāyammuttarāti na kevalaṃ ahameva, ayaṃ me bhaginī uttarāpi tuṇhībhūtāti vadati. Saddhammassa anaññāyāti, amma, mayaṃ pubbepi imaṃ saddhammameva ajānitvā idāni idaṃ khuppipāsādiddukkhāṃ anubhavantaṃ dukkhāṃ carāma viharāma.

Cakkhumāti pañcahi cakkhūhi cakkhumā. Dhammaṃ desentoyeva bhagavā pariyaṃ sallakkhayamāno tassā yakkhiniyā ceva yakkhadārakassa ca sotāpattiphalassa upanissayaṃ disvā desanaṃ vinivaṭṭetvā catusaccakathaṃ dīpeti, taṃ sutvā tasmimīyeva dese tthitā yakkhinī saddhiṃ puttena sotāpattiphale patiṭṭhitā. Dhītuyāpi panassā upanissayo atthi, atidharattā pana desanaṃ sampaṭicchitum nāsakkihi.

Idāni sā yakkhinī puttassa anumodanaṃ karontī sādhu kho paṇḍito nāmātiādimāha. Ajjāhamhi samuggatāti ahamhi ajja vaṭṭato uggatā samuggatā sāsane vā uggatā samuggatā, tvampi sukhī hohīti. Diṭṭhānīti mayā ca tayā ca diṭṭhāni. Uttarāpi suṇātu meti, “amhākaṃ catusaccapaṭivedhabhāvaṃ, dhītā me uttarāpi, suṇātū”ti vadati. Saha saccapaṭivedheneva sāpi sūcilomo viya sabbaṃ setakaṇḍukacchuādibhāvaṃ pahāya dibbasampattiṃ paṭilabhati saddhiṃ puttena. Dhītā panassā yathā nāma loke mātāpitūhi issariye laddhe puttānampi taṃ hoti, evaṃ mātu-ānubhāveneva sampattiṃ labhi. Tato paṭṭhāya ca sā saddhiṃ puttakehi gandhakuṭṭisamīparukkheyyeva nivāsarukkhaṃ labhitvā sāyaṃ pātaṃ buddhadassanaṃ labhamānā dhammaṃ suṇamānā dīgharattaṃ tattheva vasi. Sattamaṃ.

8. Sudattasuttavaṇṇanā

242. Atṭhame kenacideva karaṇīyenāti vāṇijjakammaṃ adhippetam. Anāthapiṇḍiko ca rājagahasetṭhi ca aññaṃaññaṃ bhaginipatikā honti. Yadā rājagahe uṭṭhānakabhaṇḍakaṃ mahagghaṃ hoti, tadā rājagahasetṭhi taṃ gahetvā pañcasakaṭasatehi sāvattiṃ gantvā yojanamatte tthito attano āgatabhāvaṃ jānāpeti. Anāthapiṇḍiko paccuggantvā tassa mahāsakkāraṃ katvā ekayānaṃ āropetvā sāvattiṃ pavisati. So sace bhaṇḍaṃ lahukaṃ vikkīyati, vikkiṇāti. No ce, bhaginighare tthapetvā pakkamati. Anāthapiṇḍikopi tattheva karoti. Svāyaṃ tadāpi teneva karaṇīyena agamāsi. Taṃ sandhāyetaṃ vuttaṃ.

Taṃ divasaṃ pana rājagahasetṭhi yojanamatte tthitena anāthapiṇḍikena āgatabhāvajānanatthaṃ pesitaṃ paṇṇaṃ na suṇi, dhammassavanatthāya viharāṃ agamāsi. So dhammakathaṃ sutvā svātanāya buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā attano ghare uddhanakhaṇāpanadāruruphālanādīni kāresi. Anāthapiṇḍikopi “idāni mayhaṃ paccuggamanaṃ karissati, idāni karissatī”ti gharadvārepi paccuggamanaṃ alabhitvā antogharaṃ pavitṭho paṭisanthārampi na bahuṃ alattha. “Kiṃ, mahāsetṭhi, kusalaṃ dāraḥ karūpānaṃ? Nasī magge kilanto”ti? Ettakova

paṭisanthāro ahosi. So tassa mahābyāpāraṃ disvā, “kiṃ nu te, gahapati, āvāho vā bhavissatī”ti? Khandhake āgatanayeneva kathaṃ pavattetvā tassa mukhato buddhasaddaṃ sutvā pañcavaṇṇaṃ pītiṃ paṭilabhi. Sā tassa sīsena uṭṭhāya yāva pādapiṭṭhiyā, pādapiṭṭhiyā uṭṭhāya yāva sīsā gacchati, ubhato uṭṭhāya majjhe osarati, majjhe uṭṭhāya ubhato gacchati. So pītiyā niranantaraṃ phuṭṭho, “buddhoti tvaṃ, gahapati, vadesi? Buddho tāhaṃ, gahapati, vadāmi”ti evaṃ tikkhattuṃ pucchitvā, “ghosopi kho eso dullabho lokasmiṃ yadidaṃ buddho”ti āha. Idaṃ sandhāya vuttaṃ “assosi kho anāthapiṇḍiko, gahapati, buddho kira loke uppanno”ti.

Etadahosi akālo kho ajjāti so kira taṃ seṭṭhiṃ pucchi, “kuhiṃ gahapati satthā viharatī”ti? Athassa so - “buddhā nāma durāsada āsīvisasadisā honti, satthā sivathikāya vasati, na sakkā tattha tumhādisehi imāya velāya gantu”nti ācikkhi. Athassa etadahosi. Buddhagatāya satiyā nipajjīti taṃdivasaṃ kirassa bhaṇḍasakaṭesu vā upaṭṭhākesu vā cittampi na uppajji, sāyamāsampi na akāsi, sattabhūmikaṃ pana pāsādaṃ āruya supaññattālaṅkatavarasayane “buddho buddho”ti sajjhāyaṃ karontova nipajjitvā niddaṃ okkami. Tena vuttaṃ “buddhagatāya satiyā nipajjī”ti.

Rattiyā sudaṃ tikkhattuṃ uṭṭhāsi pabhātanti maññaṃānoti paṭhamayāme tāva vītivatte uṭṭhāya buddhaṃ anussari, athassa balavappasādo udapādi, pītiāloko ahosi, sabbatamaṃ vigacchi, dīpasahassujjalaṃ viya canduṭṭhānaṃ sūriyuṭṭhānaṃ viya ca jātaṃ. So “papādaṃ āpanno vatamhi, sūriyo uggato”ti uṭṭhāya ākāsatale ṭhitaṃ candaṃ ulloketvā “ekova yāmo gato, aññe dve atthī”ti puna pavisitvā nipajji. Etenupāyena majjhimayāmāvasānepi pacchimayāmāvasānepīti tikkhattuṃ uṭṭhāsi. Pacchimayāmāvasāne pana balavapaccūseyyeva uṭṭhāya ākāsatalaṃ āgantvā mahādvārābhimukhova ahosi, sattabhūmikadvāraṃ sayameva vivaṭaṃ ahosi. So pāsādā oruya antaravīthiṃ paṭipajji.

Vivariṃsūti “ayaṃ mahāseṭṭhi ‘buddhupaṭṭhānaṃ gamissāmi’ti nikkhanto, paṭhamadassaneneva sotāpattiphale paṭiṭṭhāya tiṇṇaṃ ratanānaṃ aggupaṭṭhāko hutvā asadisāṃ saṅghārāmaṃ katvā cātuddisassa ariyagaṇassa anāvaṭadvāro bhavissati, na yuttamassa dvāraṃ pidahitu”nti cintetvā vivariṃsu. Antaradhāyīti rājagahaṃ kira ākiṇṇamanussaṃ antonagare nava koṭiyo, bahinagare navāti taṃ upanissāya aṭṭhārasa manussakoṭiyo vasanti. Avelāya matamanusse bahi nīharituṃ asakkontā aṭṭālake ṭhatvā bahidvāre khipanti. Mahāseṭṭhi nagarato bahinikkhantamattova allasārīraṃ pādena akkami, aparampi piṭṭhipādena pahari. Makkhikā uppatitvā parikirīṃsu. Duggandho nāsapuṭaṃ abhihani. Buddhappasādo tanuttaṃ gato. Tenassa āloko antaradhāyi, andhakāro pāturahosi. Saddamanussāvesīti “seṭṭhissa ussāhaṃ janessāmi”ti suvaṇṇakiṇṇikaṃ ghaṭṭento viya madhurassarena saddaṃ anussāvesi.

Sataṃ kaññāsahassānīti purimapadānīpi imināva sahasapadena saddhiṃ sambandhanīyāni. Yatheva hi sataṃ kaññāsahassāni, sataṃ sahasāni hatthī, sataṃ sahasāni assā, sataṃ sahasāni rathāti ayamettha attho. Iti ekekasatasahassameva dīpitaṃ. Padavītiḥārassāti padavītiḥāro nāma samagamane dvīnaṃ padānaṃ antare muṭṭhiratanamattaṃ. Kalaṃ nāgghanti soḷasinti taṃ ekaṃ padavītiḥāraṃ soḷasabhāge katvā tato eko koṭṭhāso puna soḷasadhā, tato eko soḷasadhāti evaṃ soḷasa vāre soḷasadhā bhinnassa eko koṭṭhāso soḷasikalā nāma, taṃ soḷasikalaṃ etāni cattāri satasahassāni na agghanti. Idaṃ vuttaṃ hoti - sataṃ hatthisahassāni sataṃ assasahassāni sataṃ rathasahassāni sataṃ kaññāsahassāni, tā ca kho

āmukkamaṇikuṇḍalā sakalajambudīparājadhītarō vāti imasmā ettakā lābhā vihāraṃ gacchantassa tasmim̐ soḷasikalasaṅkhāte padese pavattacetanāva uttaritarāti. Idaṃ pana vihāragamaṇaṃ kassa vasena gahitanti? Vihāraṃ gantvā anantarāyena sotāpattiphale paṭiṭṭhahantassa. “Gandhamālādīhi pūjaṃ karissāmi, cetiyaṃ vandissāmi, dhammaṃ sossāmi, dīpapūjaṃ karissāmi, saṅghaṃ nimantetvā dānaṃ dassāmi, sikkhāpadesu vā saraṇesu vā paṭiṭṭhahissāmi”ti gacchatopi vasena vaṭṭatiyeva.

Andhakāro antaradhāyīti so kira cintesi - “ahaṃ ekakoti saññaṃ karomi, anuyuttāpi me atthi, kasmā bhāyāmī”ti sūro ahosi. Athassa balavā buddhappasādo udapādi. Tasmā andhakāro antaradhāyīti. Sesavāresupi esevo nayo. Apica purato purato gacchanto bhimsanake susānamagge aṭṭhikasaṅkhalikasamaṃsalohitantiādīni anekavidhāni kuṇapāni addasa. Soṇasiṅgālādīnaṃ saddaṃ assosi. Taṃ sabbaṃ parissayaṃ punappunaṃ buddhagataṃ pasādaṃ vaḍḍhetvā maddanto agamāsiyevo.

Ehi sudattāti so kira seṭṭhi gacchamānova cintesi - “imasmim̐ loke bahū pūraṇakassapādayo titthiyā ‘mayaṃ buddhā mayaṃ buddhā’ti vadanti, kathaṃ nu kho ahaṃ satthu buddhabhāvaṃ jāneyya”nti? Athassa etadahosi - “mayhaṃ guṇavasena uppannaṃ nāmaṃ mahājano jānāti, kuladattiyaṃ pana me nāmaṃ aññaṭṭa mayā na koci jānāti. Sace buddho bhavissati, kuladattikaṇāmena maṃ ālapissati”ti. Satthā tassa cittaṃ ñatvā evamāha.

Parinibbutoti kilesaparinibbānena parinibbuto. Āsattiyoti taṇhāyo. Santinti kilesavūpasamaṃ. Pappuyyāti patvā. Idañca pana vatvā satthā tassa anupubbikathaṃ kathetvā matthake cattāri saccāni pakāsesi. Seṭṭhi dhammadesanaṃ sutvā sotāpattiphale paṭiṭṭhāya buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ nimantetvā punadivasato paṭṭhāya mahādānaṃ dātuṃ ārabhi. Bimbisārādayo seṭṭhissa sāsanaṃ pesenti - “tvam̐ āgantuko, yaṃ nappahoti, taṃ ito āharāpehi”ti. So “alaṃ tumhe bahukiccā”ti sabbe paṭikkhipitvā pañcahi sakaṭasatehi ānītavibhavanaṃ sattāhaṃ mahādānaṃ adāsi. Dānapariyosāne ca bhagavantaṃ sāvattiyaṃ vassāvāsaṃ paṭijānāpetvā rājagahassa ca sāvattiyaṃ ca antare yojane yojane satahassaṃ datvā pañcacattālīsa vihare kārento sāvattiyaṃ gantvā jetavanamahāvihāraṃ kāretvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa niyyādesīti. Aṭṭhaṃ.

9. Paṭhamasukkāsaṭṭavaṇṇanā

243. Navame rathikāya rathikanti ekaṃ rathikaṃ gahetvā tato aparaṃ gacchanto rathikāya rathikaṃ upasaṅkamanto nāma hoti. Siṅghāṭakepi esevo nayo. Ettha ca rathikāti racchā. Siṅghāṭakanti catukkaṃ. Kiṃ me katāti kiṃ ime katā? Kiṃ karontīti attho. Madhupītāva seyareti gandhamadhupānaṃ pītā viya sayanti. Gandhamadhupānaṃ pīto kira sīsaṃ ukkhipituṃ na sakkoti, asaṇṇī hutvā sayateva. Tasmā evamāha.

Taṇca pana appaṭivānīyanti taṇca pana dhammaṃ appaṭivānīyaṃ deseti. Bāhirakaṇhi sumadhurampi bhojanaṃ punappunaṃ bhuñjantassa na ruccati, “apanetha, kiṃ iminā”ti? Paṭivānetabbaṃ apanetabbaṃ hoti, na evamayaṃ dhammo. Imaṃ hi dhammaṃ paṇḍitā vassasatampi vassasahassampi suṇantā tittim̐ na gacchanti. Tenāha “appaṭivānīya”nti. Asecanakamojavanti anāsittakaṃ ojavantaṃ. Yathā hi bāhirāni asambhinnaṃ pāyāsādīnīpi sappimadhusakkharāhi āsittāni yojitāneva madhurāni ojavantāni honti, na evamayaṃ dhammo. Ayaṃ hi attano dhammatāya

madhuro ceva ojavā ca, na aññena upasitto. Tenāha “asecanakamojava”nti. Pivanti maññe sappaññāti paṇḍitapurisā pivanti viya. Valāhakameva panthagūti valāhakantarato nikkhantaudakaṃ ghammābhitattā pathikā viya. Navamaṃ.

10-11. Dutiyasukkāṣuttādivaṇṇanā

244. Dasame puññaṃ vata pasavi bahun ti bahum vata puññaṃ pasavatīti. Dasamaṃ.

245. Ekādasamaṃ uttānameva. Ekādasamaṃ.

12. Āḷavakasuttavaṇṇanā

246. Dvādasame āḷaviyanti āḷavīti taṃ raṭṭhampi nagarampi. Tañca bhavanaṃ nagarassa avidūre gāvutamatte ṭhitam. Bhagavā tattha viharanto taṃ nagaraṃ upanissāya āḷaviyaṃ viharatīti vutto. Āḷavakassa yakkhassa bhavaneti ettha pana ayaṃ amanupubbikathā - āḷavako kira rājā vividhanāṭakūpabhogaṃ chaḍḍetvā corapaṭibāhanatthaṃ paṭirājanisedhanatthaṃ byāyāmakaraṇatthañca sattame sattame divase migavaṃ gacchanto ekadivasam balakāyena saddhiṃ katikaṃ akāsi - “yassa passena migo palāyati, tasseva so bhāro”ti. Atha tasseva passena migo palāyi, jvasampanno rājā dhanuṃ gahetvā pattikova tiyojanaṃ taṃ migam anubandhi. Eṇimigā ca tiyojanavegā eva honti. Atha parikkhīṇajavaṃ taṃ udakaṃ viya pavisitvā ṭhitam vadhitvā dvidhā chetvā anattikopi maṃsena “nāsakkhi migam gahetu”nti apavādamocanattaṃ kājenādāya āgacchanto nagarassāvidūre bahalapattapalāsaṃ mahānigrodham disvā parissamavinodanattaṃ tassa mūlamupagato. Tasmiñca nigrodhe āḷavako yakkho mahārājasantikā bhavanaṃ labhitvā majjhanhikasamaye tassa rukkhassa chāyāya phuṭṭhokāsaṃ pavitṭhe paṇino khādanto paṭivasati. So taṃ disvā khāditaṃ upagato. Rājā tena saddhiṃ katikaṃ akāsi - “muñca maṃ, ahaṃ te divase divase manussaṃ thālipākaṃ pesessāmī”ti. Yakkho - “tvaṃ rājūpabhogena pamatto na sarissasi, ahaṃ pana bhavanaṃ anupagatañca ananuññātañca khāditaṃ na labhāmi, svāhaṃ bhavantampi jīyeyya”nti na muñci. Rājā “yaṃ divasaṃ na pesemi, taṃ divasaṃ maṃ gahetvā khādā”ti attānaṃ anujānitvā tena mutto nagarābhimukho agamāsi.

Balakāyo magge khandhāvāraṃ bandhitvā ṭhito rājānaṃ disvā, “kiṃ, mahārāja, ayasamattabhayā evaṃ kilantosī”ti? Vadanto paccuggantvā paṭiggahesi. Rājā taṃ pavattim anārocetvā nagaraṃ gantvā katapātarāso nagaraguttikaṃ āmantetvā etamatthaṃ ārocesi. Nagaraguttiko - “kiṃ, deva, kālaparicchedo kato”ti āha? Na kato bhaṇeti. Duṭṭhu kataṃ, deva, amanussā hi paricchinnamattameva labhanti, aparicchinne pana janapadassābādho bhavissati, hotu deva, kiñcāpi evamakāsi, appossukko tvaṃ rajjasukhamanubhohi, ahamettha kātappaṃ karissāmīti. So kālasseva vuṭṭhāya bandhanāgāradvāre ṭhatvā ye ye vajjhā honti, te te sandhāya “yo jīvitattiko, so nikkhamatū”ti bhaṇati. Yo paṭthamaṃ nikkhamati, taṃ gehaṃ netvā nhāpetvā bhojetvā ca “imaṃ thālipākaṃ yakkhassa dehī”ti peseti. Taṃ rukkhamaṃ pavitṭhamattaṃyeva yakkho bheravaṃ attabhāvaṃ nimminivā mūlakandaṃ viya khādi. Yakkhānubhāvena kira manussānaṃ kesādini upādāya sakalasārīraṃ navanītipiṇḍaṃ viya hoti, yakkhassa bhattaṃ gāhāpetuṃ gatapurisā taṃ disvā bhītā yathāmittaṃ ārocesuṃ. Tato pabhuti “rājā core gahetvā yakkhassa detī”ti manussā corakammato paṭiviratā. Tato aparena samayena navacorānaṃ abhāvena purāṇacorānañca parikkhayena bandhanāgārāni suññāni ahesuṃ.

Atha nagaraguttiko rañño ārocesi. Rājā attano dhanam nagararacchāsu chaḍḍāpesi “appeva nāma koci lobhena gaṇheyyā”ti. Taṃ pādenapi koci nacchupi. So core alabhanto amaccānam ārocesi. Amaccā “kulapaṭipāṭiyā ekamekaṃ jīṇṇakaṃ pesema, so pakatīyāpi maccupathe vattatī”ti āhaṃsu. Rājā “amhākaṃ pitaraṃ amhākaṃ pitāmahaṃ pesetīti manussā khobhaṃ karissanti, mā vo etaṃ ruccī”ti vāresi. “Tena hi, deva, dāraṃ pesema uttānaseyyakaṃ, tathāvidhassa hi ‘mātā me’ti ‘pitā me’ti sineho natthī”ti āhaṃsu. Rājā anujāni. Te tathā akaṃsu. Nagare dāraṃmātaro ca dāraṃ gahetvā gabbhiniyo ca palāyitvā parajanapade dāraṃ samvaḍḍhetvā ānenti. Evaṃ dvādasa vassāni gatāni.

Tato ekadivasaṃ sakalanagaraṃ vicinitvā ekampi dāraṃ alabhitvā amaccā rañño ārocesuṃ - “natthi, deva, nagare dāraṃ tathapetvā antepure tava puttaṃ āḷavakakumāra”nti. Rājā “yathā mama putto piyo, evaṃ sabbalokassa, attanā pana piyatarāṃ natthi, gacchatha tampi datvā mama jīvitaṃ rakkhathā”ti. Tena ca samayena āḷavakassa mātā puttaṃ nhāpetvā maṇḍetvā dukūlacumbaṭake katvā aṅke sayāpetvā nisinnā hoti. Rājapurisā rañño āṇāya tattha gantvā vippalapantiyā tassā soḷasannaṅca devisahassānaṃ saddhiṃ dhātīyā taṃ ādāya pakkamiṃsu, “sve yakkhabhakkho bhavissatī”ti. Taṃdivasaṅca bhagavā paccūsasamayaṃ paccuṭṭhāya jetavanavihāre gandhakuṭiyāṃ mahākaruṇāsamāpattiṃ samāpajjitvā buddhacakkhunā lokaṃ olokento addasa āḷavakassa kumārassa anāgāmaphaluppattiyaṃ upanissayaṃ yakkhassa ca sotāpattiphaluppattiyaṃ, desanāpariyosāne ca caturāsītipāṇasahassānaṃ dhammacakkhupāṭilābhassatī. So vibhātāya rattiyaṃ purimabhattakiccaṃ katvā suniṭṭhitapacchābhattakicco kāḷapakkhūposathadivase vattamāne oggate sūriye eko adutiyo pattacīvaramādāya pādamaḃgeneva sāvatthito tiṃsa yojanāni gantvā tassa yakkhassa bhavanaṃ pāvisi. Tena vuttaṃ “āḷavakassa yakkhassa bhavane”ti.

Kiṃ pana bhagavā yasmiṃ nigrodhe āḷavakassa bhavanaṃ, tassa mūle vihāsi, udāhu bhavaneyevāti? Bhavaneyeva. Yatheva hi yakkhā attano bhavanaṃ passanti, tathā bhagavāpi. So tattha gantvā bhavanadvāre aṭṭhāsi. Tadā āḷavako himavante yakkhasamāgamaṃ gato hoti. Tato āḷavakassa dvārapālo gadrabho nāma yakkho bhagavantāṃ upasaṅkamitvā vanditvā, “kiṃ, bhante, bhagavā vikāle āgato”ti āha. Āma, gadrabha, āgatomhi, sace te agaru, vihareyyāmekarattaṃ āḷavakassa bhavaneti. Na me, bhante, garu, apica kho so yakkho kakkhaḷo pharuso, mātāpitūnampi abhivādanādīni na karoti, mā rucci bhagavato idha vāsoti. Jānāmi, gadrabha, tassa sabhāvaṃ, na koci mamantarāyo bhavissati. Sace te agaru, vihareyyāmekarattanti.

Dutiyaṃpi gadrabho yakkho bhagavantāṃ etadavoca - “aggitattakapālasadiso, bhante, āḷavako, mātāpitaroti vā samaṇabrāhmaṇāti vā dhammoti vā na jānāti, idhāgatānaṃ pana cittakkhepampi karoti, hadayaṃpi phāleti, pādepi gahetvā parasamuddaṃ vā paracakkavāḷaṃ vā khiṇatī”ti. Dutiyaṃpi bhagavā āha - “jānāmi, gadrabha, sacepi te agaru, vihareyyāmekaratta”nti. Na me, bhante, garu, apica kho so yakkho attano anārocetvā anujānantaṃ maṃ jīvītāpi voropeyya, ārocemi, bhante, tassatī. Yathāsukhaṃ, gadrabha, ārocehīti. “Tena hi, bhante, tvameva jānāhī”ti bhagavantāṃ abhivādetvā himavantābhimukho pakkāmi. Bhavanadvārampi sayameva bhagavato vivaramadāsi. Bhagavā antobhavanaṃ pavisitvā yattha abhilakkhitesu maṅgaladivasādīsū nisīditvā āḷavako siriṃ anubhoti, tasmīṃyeva dibbaratanamaye pallaṅke nisīditvā suvaṇṇābhaṃ muñci. Taṃ disvā yakkhassa

itthiyo āgantvā bhagavantam vanditvā samparivāretvā nisīdimṣu. Bhagavā “pubbe tumhe dānam datvā sīlam samādiyitvā pūjaneyyam pūjetvā imam sampattim pattā, idānipi tatheva karoṭha, mā aññaṃaññaṃ issāmacchariyābhibhūtā viharathā”tiādinā nayena tāsam paṇṇakadhammakatham katesi. Tā bhagavato madhuranigghosam sutvā sādhuḥkārasahassāni datvā bhagavantam samparivāretvā nisīdimṣuyeva. Gadrabhoṇi himavantam gantvā āḷavakassārocesi - “yagghe, mārisa, jāneyyāsi vimāne te bhagavā nisinnō”ti. So gadrabhassa saññaṃ akāsi “tuṇhī hohi, gantvā kattabbam karissāmī”ti. Purisamānena kira lajjito ahoṣi, tasmā “mā koci parisamajjhe suṇeyyā”ti evamakāsi.

Tadā sātāgiraḥemavatā bhagavantam jetavaneyeva vanditvā “yakkhasamāgamam gamissāmā”ti saparivārā nānāyānehi ākāsena gacchanti. Ākāse ca yakkhānam sabbattha maggo natthi, ākāsaṭṭhāni vimānāni pariharitvā maggaṭṭhānena maggo hoti. Āḷavakassa pana vimānam bhūmaṭṭham suguttam pākāraparikkhittam suṣamvihitadvāraaṭṭālakagopuram upari kaṃsajālāsāñchannam mañjūsasadisam tiyojanam ubbedhena, tassa upari maggo hoti. Te tam padesamāgamma gantum nāsakkhiṃsu. Buddhānam hi nisinnokāsassa uparibhāgena yāva bhavaggā koci gantum na sakkoti. Te “kimida”nti? Āvajjetvā bhagavantam disvā ākāse khittaleḍḍu viya oruḥha vanditvā dhammam sutvā padakkhiṇam katvā, “yakkhasamāgamam gacchāma bhagavā”ti tīṇi vatthūni paṣaṃsantā yakkhasamāgamam agamaṃsu. Āḷavako te disvā, “idha nisīdathā”ti paṭikkamma okāsamadāsi. Te āḷavakassa nivedesum - “lābhā te, āḷavaka, yassa te bhavane bhagavā viharati, gacchāvuso, bhagavantam payirupāsassū”ti. Evaṃ bhagavā bhavaneyeva viḥāsi, na yasmiṃ nigrodhe āḷavakassa bhavanam, tassa mūleti. Tena vuttam - “ekaṃ samayam bhagavā āḷaviyam viharati āḷavakassa yakkhassa bhavane”ti.

Atha kho āḷavako...pe... etadavoca - “nikkhama, samaṇā”ti kasmā paṇāyam etadavoca? Rosetukāmatāya. Tatrevam ādito pabhuti sambandho veditabbo - ayam hi yasmā assaddhassa saddhākathā dukkathā hoti dussīlādīnam sīlādīkathā viya, tasmā tesam yakkhānam santikā bhagavato paṣaṃsam sutvāyeva aggimhi pakkhittaloṇasakkharā viya abbhantare kopena taṭataṭāyamānahadayo hutvā “ko so bhagavā nāma, yo mama bhavanam pavitṭho”ti āha. Te ahaṃsu - “na tvam, āvuso, jānāsi bhagavantam amhākam satthāram, yo tusitabhavane tṭhito pañcamahāvīlokitam viloketvā”tiādinā nayena yāva dhammacakkapavattanā kathentā paṭisandhiādīsu dvattiṃsa pubbanimittāni vatvā, “imānipi tvam, āvuso, acchariyāni nāddasā”ti? Codesum. So disvāpi kodhavasena “nāddasa”nti āha. Āvuso āḷavaka, passeyyāsi vā tvam, na vā, ko tayā attho passatā vā apassatā vā? Kiṃ tvam karissasi amhākam satthuno, yo tvam tam upanidhāya calakkakudhamahāusabhasamīpe tadahujātavacchako viya, tidhā pabhinnamattavāraṇasamīpe bhīṇkapotako viya, bhāsuravilambitakesarasobhitakkhandhassa migarañño samīpe jarasiṅgālo viya, diyaḍḍhayaḷjanasatapaḍḍhakāyasupaṇṇarājasamīpe chinnaṇapakkhakāpotako viya khāyasi, gaccha yaṃ te karaṇīyam, tam karohīti. Evaṃ vutte duṭṭho āḷavako utṭahitvā manosilātale vāmapādena tṭhatvā - “passatha dāni tumhākam vā satthā mahānubhāvo, aham vā”ti dakkhiṇapādena satṭhiyojanamattam kelāsapabbatakūṭam akkami. Tam ayokūṭapahaṭo viya niddhantaayopiṇḍo papaṭikāyo muñci, so tatra tṭhatvā, “aham āḷavako”ti ugghosesi. Sakalajambudīpam saddo phari.

So vāṭamaṇḍalaṃ samuṭṭhāpesi - “eteneva samaṇaṃ palāpessāmī”ti. Te puratthimādibhedā vātā samuṭṭhahitvā
aḍḍhayojanayojanadviyojanatiyojanappamāṇāni pabbatakūṭāni padāletvā
vanagaccharukkhādīni ummūlaṃ katvā, ālavinagaraṃ pakkhantā jਿṇṇahatthisālādīni
cuṇṇentā chadanitṭhakā ākāse vidhamentā. Bhagavā “mā kassaci uparodho hotū”ti
adhiṭṭhāsi. Te vātā dasabalaṃ patvā cīvarakaṇṇamattampi cāletuṃ nāsakkhimsu.
Tato mahāvassaṃ samuṭṭhāpesi. “Udakena ajjhottharitvā samaṇaṃ māressāmī”ti.
Tassānubhāvena uparūpari satapaṭalasahasappaṭalādibhedā valāhakā utṭhahitvā
pavassimsu. Vuṭṭhidhārāvegena pathavī chiddā ahosi. Vanarukkhādīnaṃ upari
mahogho āgantvā dasabalassa cīvare ussāvabindumattampi temetuṃ nāsakghi. Tato
pāsānavassaṃ samuṭṭhāpesi. Mahantāni mahantāni pabbatakūṭāni dhūmayantāni
pajjalantāni ākāsenāgantvā dasabalaṃ patvā dibbamālāguḷāni sampajjimsu. Tato
paharaṇavassaṃ samuṭṭhāpesi. Ekatodhārāubhatodhārāasisattikhurappādayo
dhūmayantā pajjalantā ākāsenāgantvā dasabalaṃ patvā dibbapupphāni ahesuṃ.
Tato aṅgāravassaṃ samuṭṭhāpesi. Kiṃsuka vaṇṇā aṅgārā ākāsenāgantvā
dasabalassa pādamūle dibbapupphāni hutvā vikīrayimsu. Tato kukkulavassaṃ
samuṭṭhāpesi. Accuṇhā kukkulā ākāsenāgantvā dasabalassa pādamūle
candanacuṇṇaṃ hutvā nipatiṃsu. Tato vālikavassaṃ samuṭṭhāpesi.
Atisukhumavālikā dhūmayantā pajjalantā ākāsenāgantvā dasabalassa pādamūle
dibbapupphāni hutvā nipatiṃsu. Tato kalavassaṃ samuṭṭhāpesi. Taṃ kalavassaṃ
dhūmayantaṃ pajjalantaṃ ākāsenāgantvā dasabalassa pādamūle dibbagandhaṃ
hutvā nipati. Tato andhakāraṃ samuṭṭhāpesi “bhīmsetvā samaṇaṃ palāpessāmī”ti.
Taṃ caturaṅgasamannāgataṃ andhakārasadisāṃ hutvā dasabalaṃ patvā
sūriyappabhāvihataṃ andhakāraṃ antaradhāyi.

14

Cattāri kira āvudhāni loke seṭṭhāni - sakkassa vajirāvudham, vessavaṇassa gadāvudham, yamassa nayanāvudham, ālavakassa dussāvudhanti. Yadi hi sakko duṭṭho vajirāvudham sinerumatthake pahareyya, atṭhasatṭhisahassādhikayojanasatasahassam vinivijjhivā heṭṭhato gaccheyya. Vessavaṇena kujjhanakāle vissajjitaṃ gadāvudham bahūnaṃ yakkhasahassānaṃ sīsaṃ pātetvā puna hatthapāsaṃ āgantvā tiṭṭhati. Yarena duṭṭhena nayanāvudhena olokitaṃ anekāni kumbhaṇḍasahassāni tattakapāle tilā viya pharantāni vinassanti. Ālavako duṭṭho sace ākāse dussāvudham muñceyya, dvādasā vassāni devo na vasseyya. Sace pathaviyaṃ muñceyya. Sabbarukkhatinādīni sussitvā dvādasavassantare na puna viruheyya. Sace samudde muñceyya, tattakapāle udakabindu viya sabbamudakaṃ susseyya. Sace sinerusadisepi pabbate muñceyya, khaṇḍākhandaṃ hutvā vikireyya. So evaṃ mahānubhāvaṃ dussāvudham uttarisāṭakaṃ muñcitvā aggahesi. Yebhuyyena dasasahassīlokaḍḍhātudevatā vegena sannipatiṃsu “ajja bhagavā ālavakaṃ damessati, tattha dhammaṃ sossāmā”ti yuddhadassanakāmāpi devatā sannipatiṃsu. Evaṃ sakalampi ākāsaṃ devatāhi paripuṇṇamahosi.

Atha ālavako bhagavato samīpe uparūpari vicarivā vatthāvudham muñci. Taṃ asanivicakkaṃ viya ākāse bheravasaddaṃ karontaṃ dhūmayantaṃ pajjalantaṃ bhagavantaṃ patvā yakkhamānamaddanattaṃ pādapuñchanacolaṃ hutvā pādāmūle nipati. Ālavako taṃ disvā chinnavisāṇo viya usabho uddhatadāṭho viya sappo nittejo nimmado nipatitamānaddhajo hutvā cintesi - “dussāvudhampi me samaṇaṃ nābhibhosi. Kiṃ nu kho kāraṇa”nti? “Idaṃ kāraṇaṃ, mettāvihārayutto samaṇo, handa naṃ rosetvā mettāya viyojemī”ti iminā sambandhenetaṃ vuttaṃ - atha kho ālavako yakkho yena bhagavā...pe... nikkhama samaṇāti. Tatthāyamadhippāyo - kasmā mayā ananuññāto mama bhavanaṃ pavisitvā gharasāmiko viya itthāgārassa majjhe nisinnosi? Ananuyuttametaṃ samaṇassa yadidaṃ adinnaparibhogo itthisaṃsaggo ca? Tasmā yadi tvaṃ samaṇadhamme ṭhito, nikkhama samaṇāti. Eke pana - “etāni aññāni ca pharusavacanāni vatvā evāyaṃ etadavocā”ti bhaṇanti.

Atha bhagavā - “yasmā thaddho paṭithaddhabhāvena vinetuṃ na sakkā, so hi paṭithaddhabhāve kayiramāne, seyyathāpi caṇḍassa kukkurassa nāsāya pittaṃ bhindeyya, so bhiyyosomattāya caṇḍataraṃ assa, evaṃ thaddhataraṃ hoti, mudunā pana so sakkā vinetu”nti ñatvā, sādḥāvusoti piyavacanena tassa vacanaṃ sampaṭicchitvā nikkhami. Tena vuttaṃ sādḥāvusoti bhagavā nikkhamīti.

Tato ālavako - “subbaco vatāyaṃ samaṇo ekavacaneneva nikkhanto, evaṃ nāma nikkhametuṃ sukhaṃ samaṇaṃ akāraṇenevāhaṃ sakalarattiṃ yuddhena abbhuyyāsi”nti muducitto hutvā puna cintesi - “idānipi na sakkā jānituṃ, kiṃ nu kho subbacatāya nikkhanto udāhu kodhano. Handāhaṃ vīmaṃsāmī”ti. Tato pavisa, samaṇāti āha. Atha subbacoti mudubhūtacittavavatthānakaraṇattaṃ puna piyavacanāṃ vadanto sādḥāvusoti bhagavā pāvisi. Ālavako punappunaṃ tameva subbacabhāvaṃ vīmaṃsanto dutiyampi tatiyampi nikkhama pavisāti āha. Bhagavāpi tathā akāsi. Yadi na kareyya, pakatiyāpi thaddhayakkhassa cittaṃ thaddhataraṃ hutvā dhammakathāya bhājanaṃ na bhaveyya. Tasmā yathā nāma mātā rodantaṃ puttakaṃ yaṃ so icchatī, taṃ datvā vā katvā vā saññāpesi tathā bhagavā kilesarodanena rodantaṃ yakkhaṃ saññāpetuṃ yaṃ so bhaṇati, taṃ akāsi. Yathā ca dhātī thaññaṃ apivantaṃ dāraṃ kiñci datvā upalāletvā pāyati, tathā bhagavā

yakkham lokuttaradhammakhīram pāyetum tassa patthitavacanakaraṇena upalāento evamakāsi. Yathā ca puriso lābumhi catumadhuraṃ pūretukāmo tassabbhantaram sodheti, evaṃ bhagavā yakkhassa citte lokuttaracatumadhuraṃ pūretukāmo tassabbhantare kodhamalam sodhetum yāva tatiyaṃ nikkhamanapavisanaṃ akāsi.

Atha ālavako “subbaco ayaṃ samaṇo ‘nikkhamā’ti vutto nikkhamati, ‘pavisā’ti vutto pavisati. Yaṃnūnāhaṃ imaṃ samaṇaṃ evameva sakalarattiṃ kilametvā pāde gahetvā pāragaṅgāya khipeyya’nti? Pāpakaṃ cittaṃ uppādetvā catutthavāraṃ āha nikkhama, samaṇāti. Taṃ ñatvā bhagavā na khvāhaṃ tanti āha. Evaṃ vā vutte taduttarikaṇīyaṃ pariyesamāno pañhaṃ pucchitabbaṃ maññissati. Taṃ dhammakathāya mukhaṃ bhavissatīti ñatvā, na khvāhaṃ tanti āha. Tattha na-iti paṭikkhepe. Khoti avadhāraṇe. Ahanti attanidassanaṃ. Tanti hetuvacanaṃ. Tenevettha “yasmā tvaṃ evaṃ cintesi, tasmā ahaṃ, āvuso, neva nikkhamissāmi, yaṃ te karaṇīyaṃ, taṃ karohī’ti evamattho daṭṭhabbo.

Tato ālavako yasmā pubbepi ākāseṇa gamanavelāya - “kiṃ nu kho etaṃ suvaṇṇavimānaṃ, udāhu rajatamaṇivimānaṃ aññataraṃ, handa naṃ passāmā’ti evaṃ attano vimānaṃ āgate iddhimante tāpasaparibbājake pañhaṃ pucchitvā vissajjetum asakkonte cittakkhepādīhi viheṭheti, tasmā bhagavantampi tathā viheṭhessāmīti maññamāno pañhaṃ tantiādimāha.

Kuto panassa pañhāti? Tassa kira mātāpitaro kassapaṃ bhagavantaṃ payirupāsivā atṭha pañhe saha vissajjanaṃ uggahesum. Te daharakāle ālavakaṃ pariyāpuṇāpesum; so kālaccayena vissajjanaṃ sammussi. Tato “ime pañhāpi mā vinassantū’ti suvaṇṇapaṭṭhe jātihiṅgulakena lekhāpetvā vimāne nikkhipi. Evamete puṭṭhapañhā buddhavisayāva honti. Bhagavā taṃ sutvā yasmā buddhānaṃ pariccattalābhantarāyo vā jīvitantarāyo vā sabbaññutaññābyāmapabbhādipaṭighāto vā na sakkā kenaci kātum, tasmā naṃ loke asādhāraṇaṃ buddhānubhāvaṃ dassento na khvāhaṃ taṃ, āvuso, passāmi sadevake loketiādimāha.

Evaṃ bhagavā tassa bāddhanacittaṃ paṭisedhetvā pañhāpucchane ussāhaṃ janento āha apica tvaṃ, āvuso, puccha, yadākaṅkhasīti. Tassattho - puccha, yadi ākaṅkhasi, na me pañhāvissajjane bhāro atthi. Atha vā puccha, yaṃ ākaṅkhasi. Sabbaṃ te vissajjessāmīti sabbaññupavāraṇaṃ pavāresi asādhāraṇaṃ paccekabuddhaaggasāvaka mahāsāvakehi. Evaṃ bhagavato sabbaññupavāraṇāya pavāritāya atha kho ālavako yakkho bhagavantaṃ gāthāya ajjhabhāsi.

Tattha kiṃ sūdha vittanti, kiṃ su idha vittaṃ. Vittanti dhanam. Taṃ hi pītisaṅkhātāṃ vittiṃ karoti, tasmā “vitta’nti vuccati. Suciṇṇanti sukataṃ. Sukhanti kāyikacetasiṃ sātāṃ. Āvahātīti āvahati āneti deti appeti. Have-iti daḷhatthe nipāto. Sādutaranti atisayena sādu. “Sādhutara’ntipi pāṭho. Rasānanti rasasaññitānaṃ dhammānaṃ. Kathanti kena pakāreṇa. Kathaṃjīvino jīvitaṃ kathaṃjīviṃjīvitaṃ. Gāthābandhasukhatthaṃ pana sānūnāsikaṃ vuccati. Kathaṃjīviṃ jīvatanti vā pāṭho, tassa “jīvantānaṃ kathaṃjīvi’nti attho. Evaṃ imāya gāthāya “kiṃ su idha loke purisassa vittaṃ seṭṭhaṃ? Kiṃ su suciṇṇaṃ sukhamāvahāti? Kiṃ rasānaṃ sādutaraṃ? Kathaṃjīviṃ jīvitaṃ seṭṭhamāhū’ti? Ime cattāro pañhe pucchi.

Athassa bhagavā kassapadasabalena vissajjitanayeneva vissajjento imaṃ gāthamāha saddhīdha vittanti. Tattha yathā hiraññasuvaṇṇādi vittaṃ upabhogasukhaṃ āvahati,

khuppipāsādidukkhaṃ paṭibāhati, dāliddiyaṃ vūpasameti,
muttādiratanapaṭilābhahetu hoti, lokasantatiñca āvahati, evaṃ lokiyalokuttarā
saddhāpi yathāsambhavaṃ lokiyalokuttaraṃ vipākaṃ sukhamāvahati,
saddhādhurena paṭipannānaṃ jātijarādidukkhaṃ paṭibāhati, guṇadāliddiyaṃ
vūpasameti, satisambojjhaṅgādiratanapaṭilābhahetu hoti.

“Saddho sīlena sampanno, yaso bhogasamappito;
Yaṃ yaṃ padesaṃ bhajati, tattha tattheva pūjito”ti. -

Vacanato lokasantatiñca āvahaṭīti katvā “vitta”nti vuttaṃ. Yasmā pana tesāṃ
saddhāvittaṃ anugāmikaṃ anaññasādhāraṇaṃ sabbasampattiṃhetu, lokiyassa
hiraññasuvaṇṇādivittassāpi nidānaṃ. Saddhoyeva hi dānādīni puññāni katvā vittaṃ
adhigacchati, assaddhassa pana vittaṃ yāvadeva anattāya hoti, tasmā seṭṭhanti
vuttaṃ. Purisassāti ukkaṭṭhaparicchedadesanā. Tasmā na kevalaṃ purisassa,
itthiādīnampi saddhāvittameva seṭṭhanti veditabbaṃ.

Dhammoti dasakusaladhammo, dānasīlabhāvanādhammo vā. Suciṇṇoti sukato
sucarito. Sukhamāvahatīti soṇasetṭhiputtaraṭṭhapālādīnaṃ viya manussasukhaṃ,
sakkādīnaṃ viya dibbasukhaṃ, pariyosāne mahāpadumādīnaṃ viya
nibbānasukhañca āvahati.

Saccanti ayaṃ saccasaddo anekesu atthesu dissati. Seyyathidaṃ - “saccaṃ bhaṇe
na kujjheyyā ” tiādīsu vācāsacce. “Sacce ṭhitā samaṇabrāhmaṇā cā”tiādīsu
viratisacce. “Kasmā nu saccāni vadanti nānā, pavādiyāse kusalā vadānā”tiādīsu
diṭṭhisacce. “Cattārimāni, bhikkhave, brāhmaṇasaccāni”tiādīsu brāhmaṇasacce.
“Ekaṃ hi saccaṃ na dutiyamatthī”tiādīsu paramatthasacce. “Catunnaṃ saccānaṃ
kati kusalā”tiādīsu ariyasacce. Idha pana paramatthasaccaṃ nibbānaṃ
viratisaccañca abbhantaraṃ katvā vācāsaccaṃ adhippettaṃ, yassānubhāvena
udakādīni vase vattenti, jātijarāmarapaṇāraṃ taranti. Yathāha -

“Saccena vācenudakamhi dhāvati,
Visampi saccena hananti paṇḍitā;
Saccena devo thanayaṃ pavassati,
Sace ṭhitā nibbutiṃ patthayanti.

“Ye kecime atthi rasā pathabyā,
Saccaṃ tesāṃ sādutaraṃ rasānaṃ;
Sacce ṭhitā samaṇabrāhmaṇā ca,
Taranti jātimaṇassa pāra”nti.

Sādutaranti madhurataraṃ paṇītataṃ. Rasānanti ye ime “mūlaraso
khandharaso”tiādīnā nayena sāyanīyadhammā, yecime “anujānāmi, bhikkhave,
sabbāṃ phalarasaṃ, arasarūpo bhavaṃ gotamo, ye te, brāhmaṇa, rūparasā
saddarasā, anāpatti rasarase, ayaṃ dhammavinayo ekaraso vimuttirasō, bhāgī vā
bhagavā attharasassa dhammarasassā”tiādīnā nayena rūpācārarasupavajjā avasesā
byañjanādayo “dhammarasā”ti vuccanti. Tesāṃ rasānaṃ saccaṃ have sādutaraṃ
saccameva sādutaraṃ. Sādhutaraṃ vā, seṭṭhataraṃ, uttamataṃ. Mūlarasādayo hi
sarīramupabrūhenti, saṃkilesikañca sukhamāvahanti. Saccarase
viratisaccavācāsaccarasā samathavipassanādīhi cittaṃ upabrūhenti, asaṃkilesikañca

sukhamāvahati. Vimuttiraso paramatthasaccarasaparibhāvitattā sādu,
attharasadhammarasā ca tadadhighamūpāyabhūtaṃ atthañca dhammañca nissāya
pavattitoti.

Paññājīvimjīvitanti ettha pana yvāyaṃ andhekacakkhudvicakkhukhesu
dvicakkhupuggalo gahaṭṭho vā kammantānuṭṭhāna-saraṇagamanadāna-saṃvibhāga-
sīlasamādānuposathakammādi gahaṭṭhapaṭipadaṃ, pabbajito vā
avippaṭisārakarasīlasaṅkhātāṃ taduttaricittavisuddhiādibhedampi
pabbajitapaṭipadaṃ paññāya ārādhettvā jīvati, tassa paññāya jīvino jīvitaṃ, taṃ vā
paññājīvitaṃ seṭṭhamāhūti evamattho daṭṭhabbo.

Evam bhagavatā vissajjite cattāropi pañhe sutvā attamano yakkho avasesepi cattāro
pañhe pucchanto kathaṃsu tarati oghanti gāthamāha. Athassa bhagavā
purimanayeneva vissajjento saddhāya taratīti gāthamāha. Tattha kiñcāpi yo
catubbidhamoghaṃ tarati, so saṃsāraṇṇavampi tarati, vaṭṭadukkhampi acceti,
kilesamalāpi parisujjhati, evaṃ santapi pana yasmā assaddho oghataraṇaṃ
asaddahanto na pakkhandati, pañcasu kāmaguṇesu cittavossaggena pamatto
tattheva visattattā saṃsāraṇṇavaṃ na tarati, kusīto dukkhaṃ viharati vokiṇṇo
akusalehi dhammehi, appañño suddhimaggaṃ ajānanto na parisujjhati, tasmā
tappaṭipakkhaṃ dassentena bhagavatā ayaṃ gāthā vuttā.

Evam vuttāya cetāya yasmā sotāpattiyaṅgapadaṭṭhānaṃ saddhindriyaṃ, tasmā
saddhāya tarati oghanti iminā padena diṭṭhoghatarāṇaṃ sotāpattimaggaṃ
sotāpannañca pakāseti. Yasmā pana sotāpanno kusalānaṃ dhammānaṃ bhāvanāya
sātaccakiriyasaṅkhatena appamādena samannāgato dutiyamaggaṃ ārādhettvā
ṭhapetvā sakidevimaṃ lokaṃ āgamanamaggaṃ avasesaṃ sotāpattimaggena
atiṇṇaṃ bhavoghavattumaṃ saṃsāraṇṇavaṃ tarati, tasmā appamādena aṇṇavanti
iminā padena bhavoghatarāṇaṃ sakadāgāmimaggaṃ sakadāgāmiñca pakāseti.
Yasmā ca sakadāgāmī vīriyena tatiyamaggaṃ ārādhettvā sakadāgāmimaggena
anatītaṃ kāmoghavattumaṃ kāmoghasaññañca kāmadukkhamaccehi, tasmā vīriyena
dukkhamaccetīti iminā padena kāmoghatarāṇaṃ anāgāmimaggaṃ anāgāmiñca
pakāseti. Yasmā pana anāgāmī vigatakāmasaññañca parisuddhāya paññāya
ekantaparisuddhaṃ catutthamaggapaññaṃ ārādhettvā anāgāmimaggena appahīnaṃ
avijjāsāṅkhātāṃ paramamalaṃ pajahati, tasmā paññāya parisujjhatīti, iminā padena
avijjoghatarāṇaṃ arahattamaggañca arahattañca pakāseti. Imāya ca
arahattanikūṭena kathitāya gāthāya pariyoṣāne yakkho sotāpattiphale patiṭṭhāsi.

Idāni tameva “paññāya parisujjhatī”ti ettha vuttaṃ paññāpadaṃ gahetvā attano
paṭibhānena lokiya lokuttaramissakaṃ pañhaṃ pucchanto kathaṃsu labhate
paññanti imaṃ chappadaṃ gāthamāha. Tattha kathaṃsūti sabbattheva
atthayuttipucchā honti. Ayaṃ hi paññādiatthaṃ ñatvā tassa yuttiṃ pucchati -
“kathaṃ, kāya yuttiyā, kena kāraṇena paññaṃ labhatī”ti? Esa nayo dhanādīsu.

Athassa bhagavā catūhi kāraṇehi paññālābhaṃ dassento saddahānotiādimāha.
Tassattho - yena pubbabhāge kāyasucaritādibhedena aparabhāge ca
sattatimsabodhipakkhiyabhedena dhammena arahanto
buddhapacceka buddhasāvaka nibbānaṃ pattā, taṃ saddahāno arahataṃ dhammaṃ
nibbānapattiyā lokiya lokuttarapaññaṃ labhati, tañca kho na saddhāmatkenaeva.
Yasmā pana saddhājāto upasaṅkamati, upasaṅkamanto payirupāsati, payirupāsanto
sotaṃ odahati, ohitasoto dhammaṃ suṇāti, tasmā upasaṅkamanato pabhuti yāva

dhammassavanena sussūsaṃ labhati. Kiṃ vuttaṃ hoti - taṃ dhammaṃ saddahitvāpi ācariyupajjhāye kālena upasaṅkamitvā vattakaraṇena payirupāsivā yadā payirupāsanaṃ ārādhitacittā kiñci vattukāmaṃ honti. Atha adhigatāya sotukāmatāya sotaṃ odahitvā suṇanto labhatīti. Evaṃ sussūsampi ca satiavippavāseṇa appamatto subhāsitaḍḍhāsitaññutāya vicakkhaṇo eva labhati, na itaro. Tenāha “appamatto vicakkhaṇo”ti.

Evaṃ yasmā saddhāya paññalābhasaṃvattanikaṃ paṭipadaṃ paṭipajjati, sussūsāya sakkaccaṃ paññādhigamūpāyaṃ suṇāti, appamādena gahitaṃ na pamussati. Vicakkhaṇatāya anūnādhikaṃ aviparītaṃ gahetvā vitthārikaṃ karoti. Sussūsāya vā ohitasoto paññāpaṭilābhahetuṃ dhammaṃ suṇāti, appamādena sutadhammaṃ dhāreti, vicakkhaṇatāya dhatānaṃ dhammānaṃ atthamupaparikkhati, athānupubbena paramatthasaccaṃ sacchikaroti, tasmāssa bhagavā “kathaṃsu labhate pañña”nti puṭṭho imāni cattāri kāraṇāni dassento imaṃ gāthamāha.

Idāni tato pare tayo pañhe vissajjento patirūpakārīti imaṃ gāthamāha. Tattha desakālādīni ahāpetvā lokiyassa lokuttarassa vā dhanassa patirūpaṃ adhigamūpāyaṃ karotīti patirūpakārī. Dhuravāti cetasikavīriyavasena anikkhattadhuro. Uṭṭhātāti, “yo ca sītaṃ uṇhaṃ, tiṇā bhiyyo na maññatī”tiādinaṃ nayena kāyikavīriyavasena uṭṭhānasampanno asithilaparakkamo. Vindate dhananti ekamūsikāya nacirasseva catusatasahassasaṅkhaṃ cūḷantevāsī viya lokiyadhanaṃ, mahallakamahātissatthero viya lokuttaradhanaṃ labhati. So “tīhiyeva iriyāpathehi viharissāmī”ti vattaṃ katvā thinamiddhāgamanavelāya palālacumbaṭakaṃ temetvā sīse katvā galappamāṇaṃ udakaṃ pavisitvā thinamiddhaṃ paṭibāhanto dasahi vassehi arahattaṃ pāpuṇi. Saccenāti vacīsaccenāpi “saccavādī bhūtavādī”ti, paramatthasaccenāpi “buddho paccekabuddho ariyasāvako”ti evaṃ kittiṃ pappoti. Dadanti yaṃkiñci icchitapatthitaṃ dadanto mittāni ganthati, sampādeti karotīti attho. Duddadaṃ vā dadaṃ taṃ ganthati. Dānamukhena vā cattāripi saṅgahavatthūni gahitānīti veditabbāni, tehi mittāni karotīti vuttaṃ hoti.

Evaṃ gahaṭṭhapabbajitānaṃ sādharmaṇena lokiyalokuttaramissakena nayena cattāro pañhe vissajjetvā idāni “kathaṃ pecca na socatī”ti imaṃ pañcamāṃ pañhaṃ gahaṭṭhavasena vissajjento yassetetiādīmāha. Tassattho - yassa “saddahāno arahata”nti ettha vuttāya sabbakalyāṇadhammupādikāya saddhāya samannāgatattā saddhassa, ghāmesinoti gharāvāsaṃ pañca vā kāmaguṇe esantassa gavesantassa kāmabhogino gahaṭṭhassa “saccena kittiṃ pappoti”ti ettha vuttappakāraṃ saccaṃ. “Sussūsaṃ labhate pañña”nti ettha sussūsapaññānāmena vuttova damo. “Dhuravā uṭṭhātā”ti ettha dhuranāmena uṭṭhānanāmena ca vuttā dhiti. “Dadaṃ mittāni ganthatī”ti ettha vuttappakāro cāgo cāti ete caturo dhammā santi. Sa ve pecca na socatīti idhalokā paralokaṃ gantvā sa ve na socatīti.

Evaṃ bhagavā pañcamampi pañhaṃ vissajjetvā taṃ yakkhaṃ codento iṅha aññepītiādīmāha. Tattha iṅhāti codanatthe nipāto. Aññepīti aññepi dhamme puthū samaṇabrāhmaṇe pucchassu. Aññepi vā pūraṇādayo sabbaññupaṭiñṇe puthū samaṇabrāhmaṇe pucchassu. Yadi amhehi “saccena kittiṃ pappoti”ti ettha vuttappakārā saccā bhiyyo kittippattikāraṇaṃ vā, “sussūsaṃ labhate pañña”nti ettha sussūsāti paññāpadesena vuttā dammā bhiyyo lokiyalokuttarapaññāpaṭilābhakāraṇaṃ vā, “dadaṃ mittāni ganthatī”ti ettha vuttappakārā cāgā bhiyyo mittaganthanakāraṇaṃ vā, “dhuravā uṭṭhātā”ti ettha taṃ taṃ atthavasāṃ paṭicca dhuranāmena uṭṭhānanāmena ca vuttāya

mahābhārasahanatthena ussoḥhibhāvappattāya vīriyasaṅkhātāya khantya bhiyyo lokiyalokuttaradhanavindanakāraṇaṃ vā, “saccaṃ dammo dhiti cāgo”ti evaṃ vuttehi imeheva catūhi dhammehi bhiyyo asmā lokā paraṃ lokaṃ pecca asocanakāraṇaṃ vā idha vijjatīti ayamettha saddhiṃ saṅkhepayojanāya atthavaṇṇanā. Vitthārato pana ekamekaṃ padaṃ atthuddhārapaduddhārapadavaṇṇanāyehi vibhajitvā veditabbā.

Evaṃ vutte yakkho yena saṃsayena aññe puccheyya, tassa pahīnattā kathaṃ nu dāni puccheyyaṃ, puthū samaṇabrāhmaṇeti vatvā yepissa apucchanakāraṇaṃ na jānanti, tepi jānāpento yohaṃ ajjapajānāmi, yo attho samparāyikoti āha. Tattha ajjāti ajjādiṃ katvāti adhippāyo. Pajānāmīti yathāvuttena pakārena jānāmi. Yo atthoti ettāvata “sussūsaṃ labhate pañña”ntiadinā nayena vuttaṃ diṭṭhadhammikaṃ dasseti. Samparāyikoti iminā “yassete caturro dhammā”ti vuttaṃ pecca sokābhāvakāraṇaṃ samparāyikaṃ. Atthoti ca kāraṇassetāṃ adhivacanaṃ. Ayaṃ hi atthasaddo “sātthaṃ sabyañjana”nti evamādīsu pāṭhatthe vattati. “Attho me, gahapati, hiraññasuvaṇṇenā”tiādīsu vicakkhaṇe. “Hoti sīlavataṃ attho”tiādīsu vuḍḍhimhi. “Bahujano bhajate atthahetū”tiādīsu dhane. “Ubhinnamatthaṃ caratī”tiādīsu hite. “Atthe jāte ca paṇḍita”ntiādīsu kāraṇe. Idha pana kāraṇe. Tasmā yaṃ paññādilābhādīnaṃ kāraṇaṃ diṭṭhadhammikaṃ, yañca pecca sokābhāvassa kāraṇaṃ samparāyikaṃ, taṃ yohaṃ ajja bhagavatā vuttanayena sāmāmyeva pajānāmi, so kathaṃ nu dāni puccheyyaṃ puthū samaṇabrāhmaṇeti evamettha saṅkhepato attho veditabbo.

Evaṃ yakkho “pajānāmi yo attho samparāyiko”ti vatvā tassa ñāṇassa bhagavaṃmūlakattaṃ dassento atthāya vata me buddhoti āha. Tattha atthāyāti hitāya vuḍḍhiyā ca. Yattha dinnaṃ mahapphalanti “yassete caturro dhammā”ti ettha vuttacāgena yattha dinnaṃ mahapphalaṃ, taṃ aggadakkhiṇeyyaṃ buddhaṃ pajānāmīti attho. Keci pana “saṅghaṃ sandhāya evamāhā”ti bhaṇanti.

Evaṃ imāya gāthāya attano hitādhigamaṃ dassetvā idāni sahitapaṭipattiṃ dīpento so ahaṃ vicarissāmītiadināha. Tattha gāmā gāmanti devagāmā devagāmaṃ. Purā puranti devanagarato devanagaraṃ. Namassamāno sambuddhaṃ, dhammassa ca sudhammatanti “sammāsambuddho vata bhagavā, svākkhāto vata bhagavato dhammo”tiadinā nayena buddhasubodhitañca dhammasudhammatañca ca-saddena “suppaṭipanno vata bhagavato sāvakasaṅgho”tiadinā saṅghasuppaṭipattiñca abhithhavitvā namassamāno dhammaghosako hutvā vicarissāmīti vuttaṃ hoti.

Evamimāya gāthāya pariyosānañca rattivibhāvanañca sādhu-kārasadduṭṭhānañca ālavakakumārassa yakkhabhavanaṃ ānayanañca ekakkhaṇeyeva ahosi. Rājapurisā sādhu-kārasaddaṃ sutvā - “evarūpo sādhu-kārasaddo ṭhapetvā buddhe na aññesaṃ abbhuggacchati, āgato nu kho bhagavā”ti āvajjentā bhagavato sarīrappabhaṃ disvā pubbe viya bahi aṭṭhatvā nibbisaṅkā antoyeva pavisitvā addasaṃsu bhagavantāṃ yakkhassa bhavane nisinnaṃ, yakkhañca añjaliṃ paggaḥetvā ṭhitaṃ. Disvāna yakkhaṃ āhaṃsu - “ayaṃ te, mahāyakkha, rājakumāro balikammāya ānīto, handa naṃ khāda vā bhuñja vā, yathāpaccayaṃ vā karohī”ti. So sotāpannattā lajjito visesena ca bhagavato purato evaṃ vuccamāno atha taṃ kumāraṃ ubhohi hatthehi paṭiggahetvā bhagavato upanāmesi “ayaṃ, bhante, kumāro mayhaṃ pesito, imāhaṃ bhagavato dammi, hitānukampakā buddhā, paṭiggaṇhātu, bhante, bhagavā imaṃ dārakaṃ imassa hitatthāya sukhattāyā”ti imañca gāthamāha -

“Imaṃ kumāraṃ satapuññalakkhaṇaṃ,

Sabbaṅgupetaṃ paripuṇṇabyañjanaṃ;
Udaggaçitto sumano dadāmi te,
Paṭiggaha lokahitāya cakkhumā''ti.

Paṭiggahesi bhagavā kumāraṃ. Paṭiggaṇhanto ca yakkhassa ca kumārassa ca maṅgalakaraṇatthaṃ pādūnagāthaṃ abhāsi. Taṃ yakkho kumāraṃ saraṇaṃ gamento tikkhattuṃ catutthapādena pūresi. Seyyathidaṃ -

“Dīghāyuko hotu ayaṃ kumāro,
Tuvañca yakkha sukhito bhavāhi;
Abyādhitā lokahitāya tiṭṭhatha,
Ayaṃ kumāro saraṇamupeti buddhaṃ;
Ayaṃ kumāro saraṇamupeti dhammaṃ;
Ayaṃ kumāro saraṇamupeti saṅgha''nti.

Atha bhagavā kumāraṃ rājapurisānaṃ adāsi - “imaṃ vaḍḍhetvā puna mameva dethā''ti. Evaṃ so kumāro rājapurisānaṃ hatthato yakkhassa hatthaṃ, yakkhassa hatthato bhagavato hatthaṃ, bhagavato hatthato puna rājapurisānaṃ hatthaṃ gatattā nāmato “hatthako ālavako''ti jāto. Taṃ ādāya paṭinivatte rājapurise disvā kassakavanakammikādayo “kiṃ yakkho kumāraṃ atidharattā na icchī''ti? Bhītā pucchiṃsu. Rājapurisā “mā bhāyatha. Khemaṃ kataṃ bhagavatā''ti sabbamārocesuṃ. Tato “sādhū sādhū''ti sakalaṃ āḷavinagaraṃ ekakoḷāhalena yakkhābhikkuṃsaṃ ahoṃsi. Yakkhopi bhagavato bhikkhācārakāle anuppatte pattacīvaraṃ gahetvā upaḍḍhamaggaṃ anugantvā nivatti.

Atha bhagavā nagare piṇḍāya caritvā katabhattakicco nagaradvāre aññatarasmim vivitte rukkhamaḷe paññattabuddhāsane nisīdi. Tato mahājanakāyena saddhiṃ rājā ca nāgarā ca ekato sampiṇḍitvā bhagavantaṃ upasaṅkamma vanditvā parivāretvā nisinnā - “kathaṃ, bhante, evaṃ dāruṇaṃ yakkhaṃ damayitthā''ti pucchiṃsu. Tesāṃ bhagavā yuddhamādiṃ katvā “evaṃ navavidhaṃ vassaṃ vassetvā evaṃ vibhiṃsanakaṃ akāsi, evaṃ pañhaṃ pucchi. Tassāhaṃ evaṃ vissajjesi''nti tamevāḷavakasuttaṃ kathesi. Kathāpariyosāne caturāsītīpāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṃsi. Tato rājā ceva nāgarā ca vessavaṇamahārājassa bhavanasamāpe yakkhassa bhavanaṃ katvā pupphagandhādisakkārupetaṃ niccabaliṃ pavattesuṃ. Tañca kumāraṃ viññutaṃ pattaṃ “tvaṃ bhagavantaṃ nissāya jīvitaṃ labhi, gaccha bhagavantaṃyeva payirupāsassu bhikkhusaṅghaṇcā''ti vissajjesuṃ. So bhagavantañca bhikkhusaṅghaṇca payirupāsamāno nacirasseva anāgāmiphale patiṭṭhāya sabbāṃ buddhavaṇasaṃ uggahetvā pañcasataupāsakaparivāro ahoṃsi. Bhagavā ca naṃ etadagge niddisi - “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakaṇaṃ upāsakāṇaṃ catūhi saṅghavattūhi parisāṃ saṅgaṇhantānaṃ yadidaṃ hatthako ālavako''ti. Dvādasamaṃ.

Iti sārattappakāsiniyā

Samyuttanikāya-aṭṭhakathāya

Yakkhasamyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια. 1. Σχόλια για το βιβλίο με τους στίχους. 10. Συνδεδεμένες ομιλίες με δαίμονες έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org